

Dialýza – co by měl vědět praktický lékař

MUDr. Jiří Faldík, MUDr. Jitka Řehořová

Interní gastroenterologická klinika, FN Brno

Dialýza je metodou náhrady funkce ledvin (angl. RRT – renal replacement therapy), díky níž dochází k očišťování krve od nahromaděných katabolitů organismu a přebytečné vody. Za rok je v České republice dialyzováno kolem 8 000 pacientů. Základem včasné diagnostiky a léčby renálního selhání je spolupráce lékaře prvního kontaktu s nefrologem a v případě pacientů s terminálním selháním ledvin s dialyzačním střediskem. Dialýza je v ideálním případě pouze „přemostující“ terapií k transplantaci ledviny, která je jedinou kauzální léčbou renálního selhání. Podle statistik ji v roce 2021 v ČR podstoupilo celkem 449 dospělých pacientů. Zařazení pacienta do dialyzačního programu vede často k významné změně kvality života pacienta i jeho rodiny. Dialyzovaní pacienti jsou často těmi nejvíce nemocnými a jejich obtíže se prolínají napříč celým medicínským spektrem. V péči o dialyzovaného je tak nutný multidisciplinární přístup včetně psychologicko-spirituální roviny a sociální péče.

Klíčová slova: dialýza, hemodialýza, peritoneální dialýza.

Dialysis – what a general practitioner should know

Dialysis is a method of renal function replacement (RRT – renal replacement therapy), where the blood is purified from the accumulated catabolites and excess water. Approximately 8,000 patients undergo dialysis in the Czech Republic per year. The basis of early diagnosis and treatment of renal failure is the cooperation of the doctor of first contact with the nephrologist and, in the case of terminal kidney failure, with the dialysis center. Dialysis is ideally only a “bridging” therapy to kidney transplantation, which is a causal treatment for renal failure. According to statistics, a total of 449 adult patients underwent it in the Czech Republic in 2021. Placing a patient on a dialysis program often leads to a significant change in the quality of life of the patient and their family. Dialysis patients often exhibit a high degree of polymorbidity, with their diseases covering the entire medical spectrum. Therefore, a multidisciplinary approach, including psychological-spiritual level and social care, is necessary in the care of a dialysis patient.

Key words: dialysis, hemodialysis, peritoneal dialysis.

Dialyzační léčbu lze rozdělit na extrakorporální eliminační metody (napojení pacienta na mimotělní oběh) a peritoneální dialýzu. Společným jmenovatelem dialyzačních metod je použití semipermeabilní membrány, díky níž dochází k odstraňování látek. V případě extrakorporálních očišťovacích metod se jedná o umělou membránu, u peritoneální dialýzy je polopropustnou membránou peritoneum. Základními fyzikálně-chemickými principy dialyzačních metod jsou difuze, konvekce (filtrace) a osmóza. Zatímco normálně fungující ledviny očišťují krev neustále a je zachována jejich regulační a metabolicko-endokrinní funkce, u chronické intermitentní

dialýzy tyto funkce chybí a vysoké hladiny metabolitů jsou dialýzou opakovaně nárazově sníženy. Navýšením délky a frekvence dialýz se však proces očišťování krve stává fyziologičtějším a účinnost dialýzy se zvyšuje.

Hemodialýza

Hemodialýza (HD) a účinnější hemodiafiltrace jsou základními extrakorporální eliminačními metodami. Kromě chronické intermitentní dialýzy se můžeme setkat s tzv. kontinuální dialýzou, která je využívána pro léčbu akutních, těžce nemocných a hemodynamicky nestabilních pacientů na jednotkách intenzivní péče.

Chronická intermitentní hemodialyzační terapie znamená pro pacienta 2–3×, ale mnohdy i 4× týdně dojíždět na 3–5 hodin do hemodialyzačního střediska (HDS). V ČR bylo dle statistik za rok 2021 chronicky hemodialyzovaných 6 225 pacientů a celkem bylo hemodialyzováno 8 038 pacientů na 114 dialyzačních střediscích (1). Více než 70 % hemodialyzovaných je starších 60 let, přičemž průměrný věk pacientů vstupujících do dialyzačního programu je 62–65 let. Mortalita pacientů v pravidelném hemodialyzačním léčení je asi 20 %.

Vlastní očišťování krve je v případě hemodialýzy zprostředkováno v dnešní době vý-